

jeugdbescherming voor vluchtelingen

EEN INTERCULTURELE PEDAGOGISCHE VISIE OP DE BEGELEIDING VAN AMV'S

Presentator:

Functie:

Datum:

Nationaliteit	2023*
Syrië	4714
Eritrea	1722
Somalië	1033
Irak	471
Afghanistan	402
Overige**	1643
TOTAAL	9985
Leeftijdsoverzicht pupillen	2023*
Tot 12 jaar	567
12-16 jaar	2722
16 jaar en ouder	6155
18+	541

* Bron: Nidos data peildatum 30-09-23

** Nidos begeleidt momenteel jongeren die samen 90 verschillende nationaliteiten vertegenwoordigen

ONDERSCHEID TUSSEN CULTUREN:

GROOTFAMILIE / COLLECTIVISTISCHE / WIJ-CULTUUR

INDIVIDUALISTISCH OF IK-CULTUUR

HOOGSTE STREVEN

DE EER VAN DE FAMILIE

INDIVIDUELE ONTPLOOIING

+ 6 CULTUURDIMENSIES (HOFSTEDE)

+ 'IK'- EN 'WIJ-' CULTUREN

+ 'IK-CULTUUR'

- ✓ Individualistisch
  - Wie ben je?
- ✓ Individueel belang
  - Zelfstandig
  - Assertief, eigen keuze
- ✓ Kleine machtsafstand
- ✓ Feminien
- ✓ Eerlijkheid
  - Fouten toegeven; bekennen wordt gewaardeerd
  - Slecht nieuws direct zeggen

+ 'WIJ-CULTUUR'

- ✓ Collectivistisch
  - Van wie ben je er een?
- ✓ Belang van de groep
  - Verbonden met de groep
  - Gehoorzaam, bescheiden
- ✓ Grote machtsafstand
- ✓ Masculien
- ✓ Bewaren van eer
  - Fouten toedekken; ontkennen voorkomt gezichtsverlies
  - Slecht nieuws inkleden

+ Eer = Universeel begrip

Individuele-, familie- of groeps-eer

Eer is een sterke factor in situaties waar mensen in de strijd om het bestaan op zichzelf zijn aangewezen.

+ Eerregels of erecodes

Zijn een middel om concurrenten op afstand te houden.

+ Belangrijkste doel is verbondenheid en loyaliteit creëren binnen de groep door codes over opvoeding en afstamming

→ Erecodes vooral bij; relatievorming, partnerkeuze, seksualiteit.

+ Eerschending

Bewaken en beschermen van de eer kan gepaard gaan met geweld, met name wanneer eerschending dreigt. Eerschending is erger naar mate het buiten de eigen groep bekend is.

+ Eerherstel

Kan plaats vinden door eer zuiverende handelingen zoals: het sluiten van een huwelijk, echtscheiding, verstoting, situatie negeren, situatie accepteren, streven naar verzoening.

WERKEN IN EEN INTERCULTURELE CONTEXT:

- ✓ Cultuur is een veranderend systeem van normen en waarden.
- ✓ Cultuur wordt van generatie op generatie doorgegeven, vooral in de opvoeding.
- ✓ Cultuur is onbewust richting gevend voor ons gedrag en kijk op de wereld.
- ✓ Cultuur wordt ook wel de mentale programmering van normen en waarden genoemd.

WERKEN IN EEN INTERCULTURELE CONTEXT VRAAGT OM CULTURELE SENSITIVITEIT

+ NODIG ZIJN VAARDIGHEDEN OP HET GEBIED VAN INTERCULTURELE COMMUNICATIE WAARBIJ:

- ✓ De eigen normen en waarden worden herkend.
- ✓ De normen en waarden van de ander verkend.
- ✓ Een cultuursensitieve en belangstellende attitude van waaruit aansluiting met de jongere kan worden gemaakt.

+ Normen

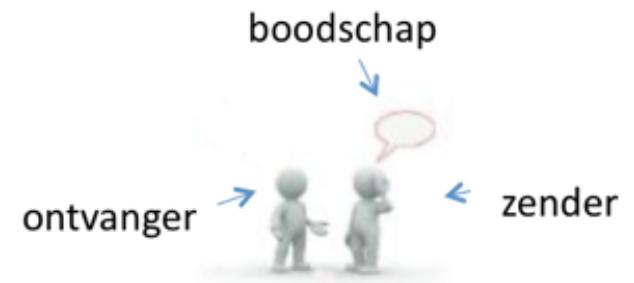
Zijn maatstaven voor goede en slechte gedragingen die, doorgaans onuitgesproken, gelden voor ieder groepslid.

+ Waarden

Zijn aannames wat goed, mooi, juist en belangrijk is.

+ Intercultureel werken

Vraagt om het waardesysteem van de ander te begrijpen, zonder dat je er ook begrip voor moet hebben.

+ VERTREK

Vertrek is besluit van de familie
Vaak langere tijd van voorbereiding.

Jongere is vanaf dat moment
zelfredzaam en heeft de wens bij te
dragen aan familiebelang.

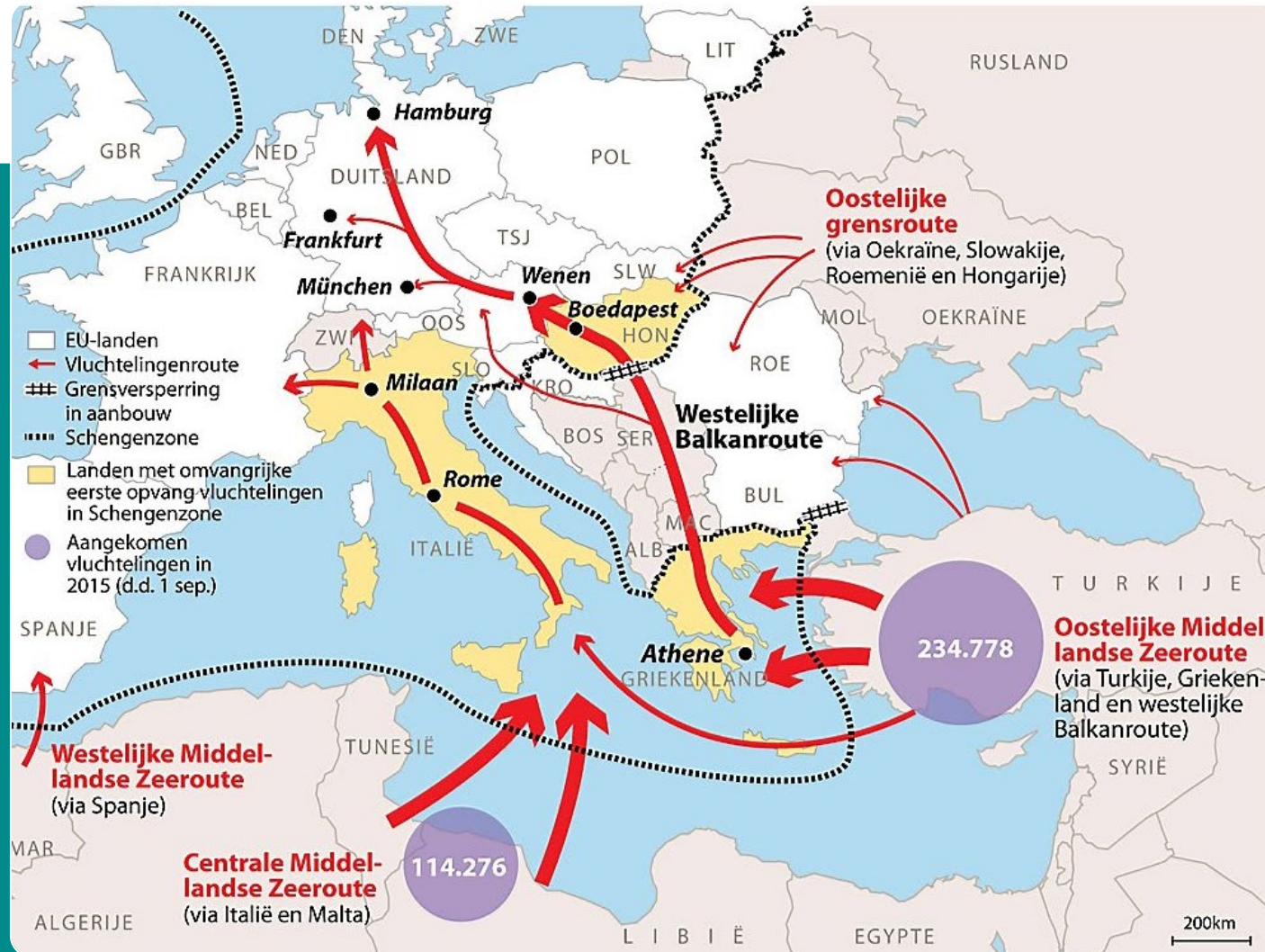
Er is vaak veel contact met familie.

Nidosmethodiek:

Samenwerken met de familie;
Crossborder networking

- ✓ Grootfamilie cultuur; belang bij te dragen aan de familie eer (familie welzijn)
- ✓ Volwassen op jonge leeftijd
- ✓ Familie opofferingen om de vlucht mogelijk te maken
- ✓ Irreëel beeld bij de familie van de mogelijkheden in 'het Westen'
- ✓ Wens om het 'te gaan maken' en bij te dragen aan het welzijn van de familie door geld te sturen, carrière te maken en gezinshereniging
  - Grote druk op jongere om niet op te geven
  - Schaamte, wanhoop, suïcidaliteit

DE VLUCHT

+ VOL ONTBERINGEN, STRESS, ANGSTIGE MOMENTEN

Tijdens bootreis

Familie verliezen, mensen zien verdrinken, gebrek aan water en eten.

Reis door Sinaïwoestijn

Gijzelingen, martelingen (losgeld). Reis verdienen door uitbuiting (slavernij).

Verkrachtingen

OOK JONGE KINDEREN ZIJN VEERKRACHTIG

WAARDEVOL, EEN POSITIEF EERSTE CONTACT

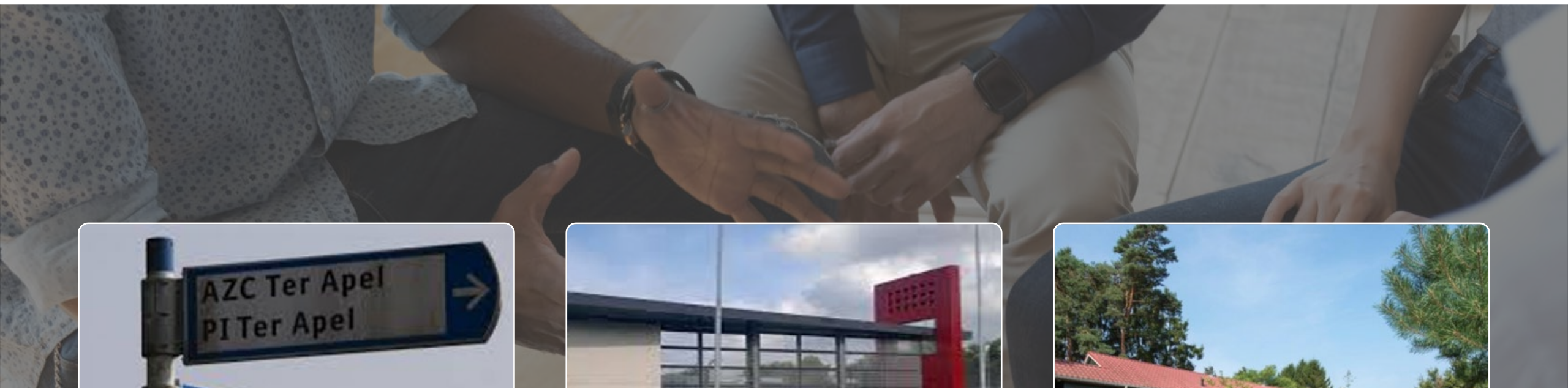
A photograph of a man and a young child walking away from the camera on a wide, dusty dirt road. The man, wearing a green jacket and brown pants, is holding the child's hand. The child is wearing a red sweater and light-colored pants. In the background, there are some distant structures and a cloudy sky. The overall mood is somber and reflective.

Tot, tot een jaar
geleden, het was
heel mooi, alles was
nieuw voor mij,
maar na een jaar
begon ik mijn familie
te missen, daarom
haat ik het nu om
hier te zijn en vraag
ik me af "Waarom
ben ik hier?"

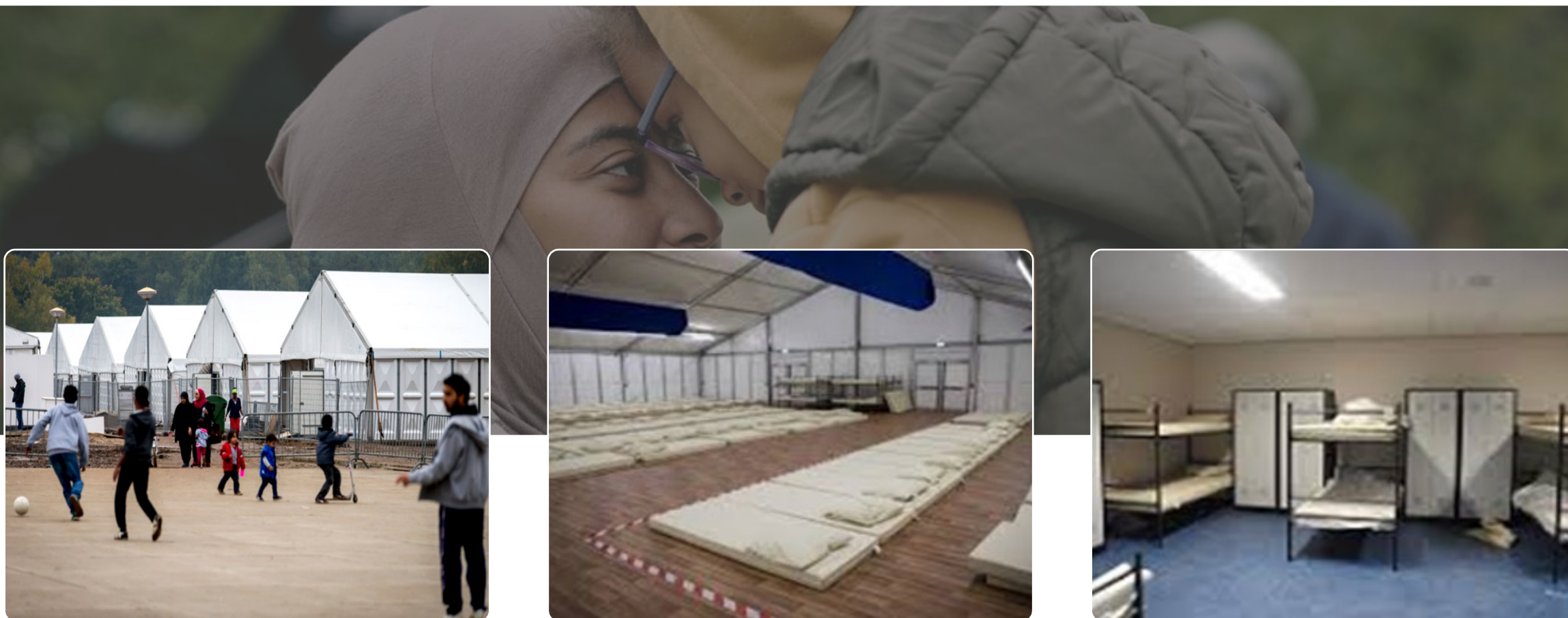
Ik denk er nog
steeds heel veel
aan, maar ik
probeer het te
vergeten, omdat ik
me wil
concentreren op de
toekomst, probeer
ik het verleden te
vergeten.

**But I miss my mama. This is the most important thing.
This makes me unhappy. I try to make myself happy
through not thinking about my mum.**

+ Cultuurschock

Alles is anders; mensen, taal, klimaat, infrastructuur, systeem, bureaucratie en helemaal het eten.

+ Veel onrust

Procedures, ambtenaren, wachten, overplaatsingen, veel verschillende mensen, plaatsen, andere vluchtelingen, gevechten, agressie, discriminatie.

+ Veel onzekerheid en stress

De procedure, gezinshereniging, zorg om achtergebleven familie, angsten, traumatische klachten.

- ✓ Amv's zijn vaak ernstig getraumatiseerd.
- ✓ Staan vaak onder grote druk van mensensmokkelaars wat betreft betaling van grote sommen geld.
- ✓ Kunnen onder de invloed staan van menshandelaren.
- ✓ Staan vaak onder grote druk wat betreft verwachtingen die ze van zichzelf hebben richting de afgebleven familie. (geld, gezinshereniging, carrière.)
- ✓ Komen uit een grootfamiliecultuur, de eer en verwachtingen van de familie zijn heel belangrijk, veel belangrijker dan individuele doelen.
- ✓ Amv's moeten hun weg zoeken tussen de schillende culturen.

En ook: veerkrachtig, zelfredzaam, overlevers, gemotiveerd!

+ BESCHERMENDE FACTOREN SPECIFIEK VOOR AMV'S o.a.:

- ✓ Veiligheid ervaren
- ✓ Contact met familie
- ✓ Continuïteit van verblijf plek
- ✓ Verblijf in familie of kleinschalige opvang met mensen van dezelfde etnische achtergrond
- ✓ In staat emoties te herkennen en reguleren
- ✓ De taal voldoende spreken
- ✓ Een religie
- ✓ Duidelijkheid over het toekomstperspectief
- ✓ Sociale ondersteuning

+ EERSTE FASE:

Asielprocedure afgerond, gezinshereniging aangevraagd

- ✓ Stabiele woonplaats
- ✓ Vaste mentor en jeugdbeschermer
- ✓ Medebewoners leren kennen
- ✓ Omgeving verkennen
- ✓ (Taal)onderwijs
- ✓ Nederlandse cultuur en samenleving verkennen
- ✓ Contact met familie

+ BEGINFASE:

Rust en veiligheid → bijkomen van de vlucht,
afcheid en ontberingen → transitie naar de nieuwe situatie.

+ BASIS BEHOEFTES:

- ✓ Huisvesting
- ✓ Voldoende eten
- ✓ Veiligheid
- ✓ Contact met familie
- ✓ Menselijk contact, interesse
- ✓ Erkenning
- ✓ Continuïteit van huisvesting en contacten

+ ETEN ALS PRIMAIRE BASISBEHOEFTE

Hier: beperkingen op het gebied van beschikbaarheid van eten.

Komend uit armoede en/of oorlog leidt de beperkte beschikbaarheid van eten tot frustraties en honger

Honger doordat:

- ✓ Brood eten veroorzaakt buikpijn → niet eten
- ✓ Te laat komen voor het eten → geen eten meer
- ✓ Eten is niet de hele dag beschikbaar → te weinig eten per maaltijd.

Eten is ook: emoties delen en affectief samen zijn

+ AMV'S HEBBEN BEHOEFTE AAN:

- ✓ Contact met familie
- ✓ Een voogd of mentor die er is op de momenten die er toe doen
- ✓ Oprechte interesse
- ✓ Duidelijkheid
- ✓ Erkenning voor de verworven zelfstandigheid
- ✓ Continuïteit in begeleiding en wonen
- ✓ Sociale aansluiting
- ✓ Onderwijs
- ✓ De taal leren

+ STRESS OVER:

- ✓ Zorg om achtergebleven familie en langdurige gezinshereniging procedure.
- ✓ Verwachtingen van zichzelf en de familie over succes, geld en gezinshereniging.
- ✓ Wens/druk om geld te sturen aan familie of mensenhandelaar.

+ FRUSTRATIES OVER:

- ✓ Te weinig eten, te weinig eetmomenten
- ✓ Geen geld
- ✓ Gezinshereniging
- ✓ Achtergesteld voelen, discriminatie
- ✓ Groepsdruk
- ✓ Tegenvallende omstandigheden
- ✓ Niet begrijpen van regels en gewoontes
- ✓ Sancties op het gebied van eten, geld.....
- ✓ Niet gerespecteerd voelen

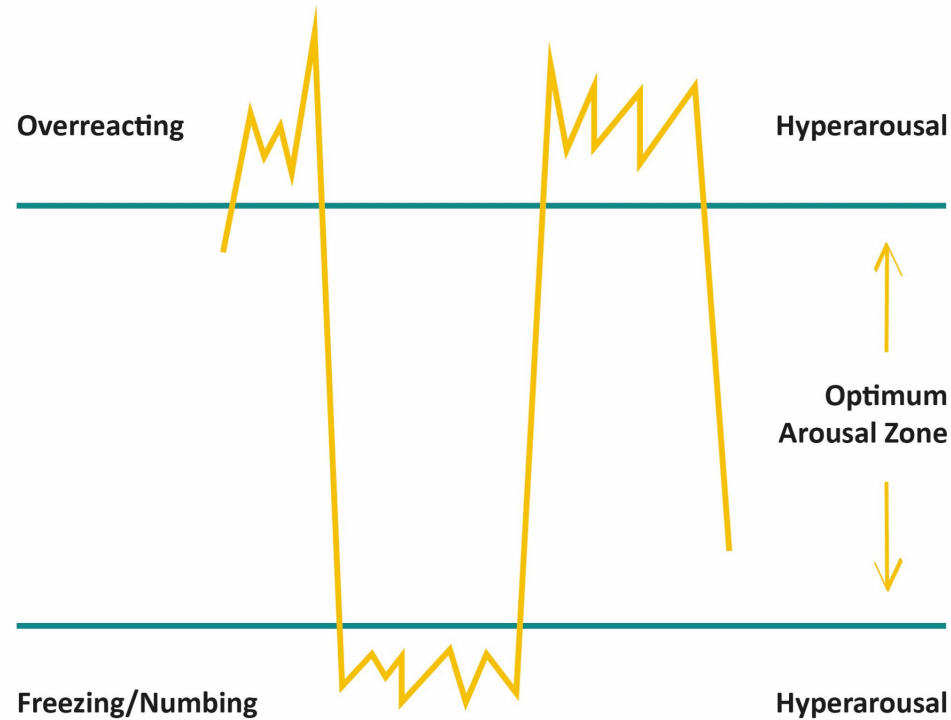
+ TIPS VOOR DE BEGELEIDING

- ✓ Zorg voor een woonplek waar jongeren zich veilig weten en geaccepteerd voelen. Van waaruit ze de Nederlandse samenleving kunnen gaan verkennen.
- ✓ Zorg voor voldoende en passend eten.
- ✓ Maak huisregels in overleg met jongeren gericht op het ervaren van veiligheid, voldoende eten, religieuze rituelen, bezoek .
- ✓ Respecteer de behoefte aan geld en zoek samen met de jongeren naar een oplossing.
- ✓ Erken jongeren in hun stress en frustraties.

+ AROUSAL

Cognitief gebied, sluit zich,
limbisch systeem neemt over,
overreacting, overleven!

Cognitief gebied, geopend,
actief zelfgenezend vermogen

Cognitief gebied, sluit zich,
onvoldoende spanning om
te verwerken (depressief,
dissociatie). Net of je op een
pc typt die niet aan staat.

+ NIVEAU VAN STRESS NIET MEER TE TOLEREREN:

Gevaar afwenden door verhoogde arousal/hyperarousal of hypo-arousal

+ Hyperarousal

Hartslag, spierspanning, waakzaam, alert, zintuigen hypersensitief →
fight, flight, active freeze

+ Hypo-arousal

(brein verliest vermogen om gevaar te scannen, na te denken en problemen op te lossen).

Hartslag, oppervlakkige langzame ademhaling, verminderde doorbloeding en
ondertemperatuur.

Amygdala kan zo **overprikkeld** zijn dat deze niet meer kan onderscheiden wat wel of niet gevaarlijk is (geen gevoel voor onveilige situaties of continu signaal van gevaar permanent in toestand van hyper-arousal).

+ Gevolg

Niet meer goed kunnen nadenken, voelen, defensief en/of agressief, ongecontroleerde woede-uitbarstingen, hyperalert, waakzaam en over beweeglijk

Ook mogelijk → veelvuldig toestand van hypo-arousal

+ VERGROTEN VAN DE 'WINDOW OF TOLERANCE' DOOR:

- ✓ Het ervaren van veiligheid
- ✓ Rust
- ✓ Steun
- ✓ Heftige emotionele uitbarstingen begrijpen

+ JONGERE HELPEN GRIP TE KRIJGEN OP EMOTIES DOOR:

- ✓ Emoties en reacties normaliseren (psycho-educatie)
- ✓ Ontspanningsoefeningen
- ✓ Mindfulness
- ✓ Triggers herkennen

- ✓ Herstel van trauma → zo snel mogelijk (herstel) van de dagelijkse structuur
- ✓ Ziekte en verklaringen van klachten zijn in verschillende culturen anders, vaak somatisch maar kan door geesten komen
- ✓ Coping van veel amv's → niet denken aan traumatische gebeurtenissen, richten op toekomst
- ✓ Psycholoog of psychiater betekent 'je bent gek' → schaamte en eerschending
- ✓ Voorzichtig met her-traumatisering door debriefing

Verklaringen van klachten en bijbehorende oplossingen, zijn ook cultureel bepaald.

+ **Somatiseren van klachten**

Oplossingen; dokter en medicatie.

+ **Taboe op 'gek zijn'**

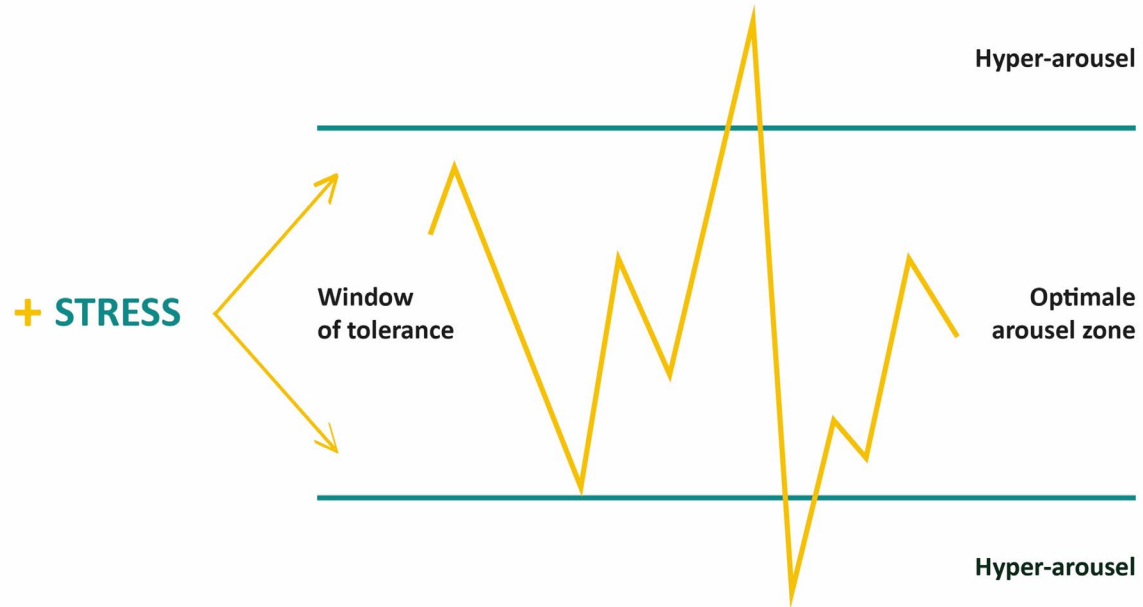
Psychische klachten en psychische hulp is bewijs van 'gek zijn', dat is taboe, een eerschending.

+ **Verklaringen klachten**

beheksing, geesten, boze oog, voodoo, winti, rouw.

Oplossingen: rituelen, reinigingen, (duivel)uitdrijving.

ONGEPAST GEDRAG?

+ VECHT GEDRAG:

- ✓ Vechten is normaal
- ✓ Goed kunnen vechten is positief
- ✓ Overlevingsgedrag, aangeleerd en zinvol tijdens oorlog en vlucht
- ✓ Reactie op traumatriggers, reflex en voortkomend uit hyper-arousel

+ WESTEN

Leren van nieuw gepast gedrag door belonen van gewenst gedrag en negeren / straffen van ongewenst gedrag (operante conditionering, aangeleerd gedrag)

+ IN VEEL CULTUREN

Leren door middel van straf, hoe meer het gedrag de familie-eer aantast hoe harder de straf.

→ AMV's herkennen de westerse manier van straffen en belonen niet.

Gedrag als **reactie op triggers en hyper-arousal** kan niet 'afgeleerd' worden (klassieke conditionering) wel **voorkomen** door herkenning van trauma triggers en ontspanningsoefeningen

- + De meeste AMV's komen uit een **SCHAAMTE CULTUUR**
- + Nederland kent een **SCHULD CULTUUR**

+ **SCHAAMTE CULTUUR**

De relatie, en daarmee de eer, wordt eerst hersteld zodat de schaamte voorbij is.

+ **SCHULDCULTUUR**

Berouw tonen, excuses aanbieden, inzicht tonen in fout gedrag.

Op schuld gerichte reacties vergroten doorgaans de schaamte van de jongeren.

ANTROPOLOGIE LAAT ZIEN DAT WAT ALS SEKSUEEL GEZIEN WORDT, VERSCHILT TUSSEN CULTUREN

SEKSUALITEIT IS BIOLOGISCH BEPAALD, MAAR
SEKSUEEL GEDRAG EN BETEKENIS VERSCHILLEN PER CULTUUR

Bron: STEVENS, 2015

- ✓ Herstel van trauma → zo snel mogelijk (herstel) van de dagelijkse structuur
- ✓ Jongens en meisjes apart plaatsen?
- ✓ Iedereen een eigen zelf afsluitbare slaapkamer?
- ✓ Seksualiteit bespreken
  - Normen uit de cultuur
  - Veiligheid (voorbehoedmiddelen, SOA)
  - Grenzen van jezelf en een ander
- ✓ Risico op (familie)eerschending
- ✓ Risico op uitbuiting
- ✓ Signalen van radicalisering

+ IDENTITEITSONTWIKKELING AMV'S VERANDERT DOOR MIGRATIE

- ✓ Belangrijke fase in de adolescentie
- ✓ Beeld van de eigen identiteit verandert door veranderende normen en waarden
- ✓ Oude en nieuwe rolmodellen passen niet meer
- ✓ Verwarring
- ✓ Zoeken naar nieuwe passende rolmodellen

+ DESIDENTIFICATIE

- ✓ Desidentificatie met cultuur van ouders en de Nederlandse samenleving → vanuit dubbele desidentificatie kan radicalisering ontstaan.
- ✓ Er vindt dan alsnog identificatie plaats.

+ ACCULTURATIESTRATEGIE		Aanpassing aan dominante cultuur	
		Ja	Nee
Cultuurbehoud	Ja	Integratie	Segregatie
	Nee	Assimilatie	Marginalisatie

+ BESCHERMENDE FACTOREN BIJ INTEGRATIE:

- ✓ De taal spreken
- ✓ Sociale aansluiting
- ✓ Behoud van eigen cultuur
- ✓ Deelname aan nieuwe cultuur

+ BEGELEIDEN BIJ INTEGRATIE:

- ✓ Leren van de taal
- ✓ Netwerk ontwikkeling met, bij de jongere passende, rolmodellen
- ✓ Kennismaking met de Nederlandse cultuur en samenleving in tempo van de jongere
- ✓ Deelname aan de Nederlandse samenleving bevorderen
- ✓ Behoud van eigen cultuur
- ✓ Reel toekomst perspectief (opleiding, werk)

+ 18 IS VAAK TE JONG OMDAT:

- ✓ Jongeren er vaak tegenop zien
  - *Vooraf tegen het bureaucratische regelwerk*
- ✓ Er onzekerheid is over het toekomstperspectief
- ✓ Er nog weinig integratie is

+ BESCHERMENDE FACTOREN:

- ✓ Steunend netwerk
- ✓ De taal spreken
- ✓ Sociale aansluiting

+ JEUGDBESCHERMER EN JONGERENCOACH DRAGEN ZORG VOOR START MET VOORBEREIDEN 18 PLUS, UITERLIJK EEN HALF JAAR VOORDAT DE JONGERE 18 WORDT

- ✓ Bureaucratische weg verkennen (instanties)
- ✓ Regelen van; inkomen, huisvesting, verzekering, etc.
- ✓ Netwerk ontwikkelen met minimaal één steunfiguur
- ✓ Continuïteit van wonen en netwerk
- ✓ Perspectief op opleiding of werk
- ✓ Tijdig overdragen aan VWN

+ ILLEGALITEIT

Nidos ziet illegaliteit niet als een perspectief dat in het belang van de jongeren is.

+ CC-METHODE: DOUBLE COMMITMENT

Nidos visie op terugkeer: **CC-methode** Terugkeer op basis van **double commitment**; dat wil zeggen commitment:

- ✓ van de familie
- ✓ van de jongere

+ EEN TERUGKEERPLAN BESTAAT UIT:

- ✓ Veilig en familybased verblijf
- ✓ Toekomstperspectief; werk, inkomen, opleiding
- ✓ Instemming van jongeren en zijn familie
- ✓ Monitoring terugkeer

CC-methode bij terugkeer

+ EEN BESTAAN IN DE ILLEGALITEIT IS IN DE OGEN VAN NIDOS GEEN GEWENST TOEKOMSTPERSPECTIEF VOOR JONGEREN

- ✓ Jongeren zijn vaak geblokkeerd om na te denken over mogelijkheden van terugkeer en hebben hierdoor geen reëel beeld van hun situatie en mogelijkheden bij terugkeer.
- ✓ Terugkeer met lege handen is een schande, jongeren zijn dan niet altijd welkom meer.
- ✓ Jongeren willen graag informatie over een leven in de illegaliteit.

1. Informeer jongeren over de realiteit en van een illegaal bestaan, wat is wel en niet mogelijk.
2. Ga samen met de jongeren op zoek naar de situatie in het land van herkomst zodat een reëel beeld ontstaat van de mogelijkheden, betrek daar eventueel sleutelfiguren bij.
3. Probeer in contact te komen met jongeren die al teruggekeerd zijn.
4. Ga op zoek naar mogelijkheden om met opleiding of andere zaken met 'iets eervols' terug te keren, doe dat zo mogelijk in overleg met familie.

ERITRESE VLUCHTELINGEN

- ✓ Samenleving is gebaseerd op wantrouwen
- ✓ Wantrouwen is ook een sterke overlevingsfactor
- ✓ Familie is belast met de vlucht (boete, afdracht)
- ✓ Weinig/geen onderwijs
- ✓ In Eritrea is de toekomst dienstplicht
→ jeugd is niet toekomstgericht
- ✓ Vlucht is vol extreem traumatiserende ervaringen
- ✓ Collectieve identiteit, -traumatisering
- ✓ Religie is een steun
- ✓ Het Eritrese regime heeft overal invloed
- ✓ Geld moet betaald → instructies en druk

SYRISCHE VLUCHTELINGEN

- ✓ Gezinshereniging drukt enorm; omstandigheden familie is slecht, druk van de familie is groot
- ✓ Kinderen hebben als taak gezinshereniging mogelijk te maken/te versnellen
- ✓ Grootfamilie -/ eer cultuur
- ✓ Huidige vluchtelingen overwegend Moslim
- ✓ Soms afkomstig uit IS gebied en orthodox gelovig
- ✓ Oorlogservaringen
- ✓ Reis is meestal zeer traumatiserend

AFGHAANSE VLUCHTELINGEN

- ✓ Weinig tot geen informatie over de asielprocedure in Nederland
- ✓ Langdurige geleefd in oorlog
- ✓ Druk door smokkelaars i.v.m. schulden voor de reis
- ✓ Reis en vlucht is zeer traumatiserend
- ✓ Grote familie/er cultuur
- ✓ Gemotiveerd voor onderwijs
- ✓ Grote verantwoordelijkheid tegenover familie, geld sturen en gezinshereniging

jeugdbescherming voor vluchtelingen

BEDANKT VOOR DE AANDACHT

En veel succes met de begeleiding van deze jongeren die,
met alle ontberingen die ze achter de rug hebben en taken waarvoor ze staan,
jullie steun en begeleiding enorm goed kunnen gebruiken.

Heb je nog vragen of opmerkingen?
Neem contact met ons op.

Website: www.nidos.nl

Emailadres: contact@nidos.nl

Telefoonnr.: 088 50 11 200

Uitgebreide contactenlijst op Nidos.nl

Fotorichtlijn: Nidos maakt bij publicaties gebruikt van stock-fotografie. Jongeren van Nidos worden **niet** geportretteerd.